

บรรยากาศการเรียนรู้ในโครงการ “เที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน”
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
Learning Atmosphere in “Teawmaiklai Paikampaengsaen”
Projectat Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

มนต์ธิดา จันทรมณี¹

Monthida Chantaramanee¹

วิกร ตันทวูทโธ²

Vikorn Tantawutho²

จุฬารัตน์ วัฒนะ³

Julatat Wattana³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างวิทยากร และผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้โครงการ “เที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน” เลือกรับการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) และศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) เก็บข้อมูลแต่ละ 3 ครั้ง ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นวิทยากรรวมจำนวน 3 คน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมจำนวน 57 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลคือการสังเกตแบบไม่เข้าไปมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการอธิบาย ดีความ จัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบ เชื่อมโยง และหาข้อสรุป

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาการศึกษานอกกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ สาขาการศึกษานอกกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการศึกษานอกกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่าการจัดบรรยากาศการเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสองแห่งจัดบรรยากาศการเรียนรู้ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ทั้งสองแห่งมีความเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่จัดสามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ : บรรยากาศการเรียนรู้ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Abstract

The purposes of this research were to study a learning atmosphere of agro-tourism activities and to compare opinions between knowledgeable speakers and the activity participants on the learning atmosphere in the agro-tourism activities organized by the Learning Centers in “the Teawmaiklai Paikamphaengsaen (Travel not far to Kamphaeng Saen)” Project. The agro-tourism activities of the Comprehensive Beef Production Learning Center (Cowboyland) and the Chalermprakiat (in Honor of His Majesty the King Rama IX) Insect Park Learning Center (Insect Dome) were selected for research. Data were collected by non-participant observations and informal interviews from each Learning Center 3 times through 3 knowledgeable speakers and 57 activity participants all of whom were selected by the purposive sampling method. The data were analyzed in terms of explanation, interpretation, classification, comparison, linkage and conclusion.

The results showed that the learning atmosphere arrangement in the agro-tourism activities by both Learning Centers was appropriate in terms of physical, social and activity management. When the opinions between the knowledgeable speakers and the activity participants on the learning atmosphere in organizing agro-tourism activities were compared, both of them had a consistent opinion that the organized activities can meet the participants' needs and interests.

Keywords : learning atmosphere, agro-tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกัน การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก หรือ “Earth Summit” ปี 2535 มีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ ประกอบด้วย 1) กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษารียนรู้ และ 3) กระแสความต้องการพัฒนาคน มีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการการท่องเที่ยว จากนั้นต่อมามี “การประชุม Rio+20” ในปี พ.ศ. 2555 ในเรื่องกรอบเชิงสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional Framework for Sustainable Development) โดยใช้แนวทางต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน และเน้นให้ดำเนินการตามหลักการและแนวทางต่าง ๆ ที่เคยประกาศร่วมกันไว้ในการประชุม Earth

Summit ในประเด็นของการจัดการท่องเที่ยวคือเน้นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในรูปแบบใหม่ (บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์, 2555)

“การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” ถือเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนรูปแบบใหม่ ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม การสัมผัสกับธรรมชาติ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์และตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ ทำให้การท่องเที่ยวรูปแบบนี้กลายเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมก็ดำรงคงอยู่ ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีภูมิปัญญาและทรัพยากรทางการเกษตร จึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจและนำความประทับใจมาสู่นักท่องเที่ยว นอกจากจะมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรม สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิถีการเกษตรที่ผสมผสาน ตลอดจนการเรียนรู้แล้ว ยังเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านกระบวนการประกอบสัมมาชีพอย่างใกล้ชิด และยังช่วยกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2553) ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ซื้อผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ก่อเกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว และเพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวกลายเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยถูกพัฒนาโดยภาคชุมชน ภาคเอกชน รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยหน่วยงานภาครัฐ หมายถึงการท่องเที่ยวในหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐเหล่านี้มีบทบาทหลักที่ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เก็บรวบรวม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตร เพื่อขยายผลต่อไปให้กับเกษตรกร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่หลายหน่วยงานมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปิดโอกาสให้เกษตรกร นักท่องเที่ยวหรือบุคคลที่สนใจ

เข้าเที่ยวชมภายในหน่วยงานเพื่อความเพลิดเพลินและเพื่อการเรียนรู้ (School of Management Science Sukhothai Thammathirat Open University, 2016) “โครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน” จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในพื้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ครอบคลุมทั้งด้านพืช สัตว์ และนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเกษตรต่าง ๆ มีศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตรซึ่งมีความพร้อมและเปิดให้บริการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น 27 ศูนย์การเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการให้บริการวิชาการแก่สังคมซึ่งมีความแตกต่างไปจากรูปแบบเดิม กล่าวคือเป็นการศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียน ผู้เรียนได้ท่องเที่ยวไปนอกสถานที่และบรรยากาศเดิม ๆ ได้มีส่วนร่วม เกิดความกระตือรือร้น มีความสุขอยู่กับธรรมชาติท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต สามารถสร้างความสุข ความเพลิดเพลิน จิตสำนึก และแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ศาสตร์เกษตรด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป อีกทั้งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นสถาบันการศึกษาและแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ มาช้านาน ได้พัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ให้กับประชาชนทั่วประเทศ ดังปรัชญาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำหนดไว้ คือ “เกษตรศาสตร์ ศาสตร์แห่งแผ่นดิน เพื่อความกินดีอยู่ดีของคนในชาติ” (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, 2556) รวมทั้งอำเภอกำแพงแสนอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครแต่ยังมีธรรมชาติและทรัพยากรการเกษตรอุดมสมบูรณ์ และยังสอดคล้องกับนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย และจังหวัดนครปฐม คือการสร้างทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหนึ่งในหลักการสำคัญคือการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และจังหวัดนครปฐม, 2552) รวมไปถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่มุ่งสร้างกระแสให้เกิดความตระหนัก

ว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554) ดังนั้นจากสภาพการณ์ในข้างต้น จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาแนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ ศูนย์การเรียนรู้ของโครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสนซึ่งมีวัตถุประสงค์การจัดโครงการที่สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับกระแสโลกปัจจุบัน มีความเป็นไปได้ว่าบรรยากาศการเรียนรู้จะสามารถส่งผลต่อพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การศึกษานี้จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการจัด กิจกรรมไปในแนวทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มากที่สุดตามวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการที่ต้องการให้ความรู้ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ โครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างวิทยากร และผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ โครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน

คำถามการวิจัย

1. บรรยากาศการเรียนรู้ที่วิทยากรจัดเป็นอย่างไร
2. บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างไร
3. บรรยากาศการเรียนรู้ที่วิทยากรต้องการจัดเป็นอย่างไร
4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบรรยากาศการเรียนรู้ที่วิทยากรจัด

5. บรรยายาการการเรียนรู้ที่วิทยาการประสงค์ให้เกิดแตกต่างจากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะวิทยาการและผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้ในโครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) และศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) ศึกษาเฉพาะกิจกรรมที่จัดในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

วิธีการดำเนินการวิจัย

หน่วยและกลุ่มที่ศึกษาหน่วยที่ศึกษาคือศูนย์การเรียนรู้จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) และศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ศึกษาโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ คือ วิทยาการศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) จำนวน 2 คน และวิทยาการศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) จำนวน 1 คน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองแห่ง โดยการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีลักษณะพฤติกรรมเหมือนกันไปเรื่อย ๆ จนไม่มีข้อมูลใหม่ ในขอบเขตของระยะเวลาที่จำกัด เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำเป็นต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางสู่ภาคสนามโดยใช้วิธีการแบบเปิดเผยตัว (overt) เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้คือวิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured

observation) เป็นการสังเกตโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม (non-participant observation) และวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Non Structural interview) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ด้วยตนเองแต่ละศูนย์การเรียนรู้เป็นจำนวน 3 ครั้ง มีรายละเอียด ดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) ครั้งที่ 1 วันที่ 5 สิงหาคม 2560 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน S1 จังหวัดกรุงเทพมหานคร วิทยากร จำนวน 1 คน ใช้เวลาทำกิจกรรมประมาณ 40 นาที สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 6 คน และวิทยากร จำนวน 1 คน ครั้งที่ 2 วันที่ 17 สิงหาคม 2560 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียน S2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ วิทยากร จำนวน 1 คน ใช้เวลาทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 10 คน และวิทยากร จำนวน 1 คน และครั้งที่ 3 วันที่ 28 กันยายน 2560 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานเอกชน S3 จังหวัดปทุมธานี วิทยากร จำนวน 2 คน ใช้เวลาทำกิจกรรมช่วงเช้าประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ช่วงบ่ายประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 5 คน และวิทยากร จำนวน 1 คน

ศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) ครั้งที่ 1 วันที่ 5 สิงหาคม 2560 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน S1 จังหวัดกรุงเทพมหานคร วิทยากร จำนวน 1 คน ใช้เวลาทำกิจกรรมประมาณ 45 นาที สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 9 คน และวิทยากร จำนวน 1 คน ครั้งที่ 2 วันที่ 17 สิงหาคม 2560 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 โรงเรียน S2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ วิทยากร จำนวน 1 คน ใช้เวลาทำกิจกรรมประมาณ 45 นาที สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 14 คน และวิทยากร จำนวน 1 คน และครั้งที่ 3 วันที่ 30

สิงหาคม 2560 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน S4 จังหวัดกรุงเทพมหานคร วิทยากร จำนวน 1 คน ใช้เวลาทำกิจกรรม ประมาณ 15 นาที สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 13 คน และวิทยากร จำนวน 1 คน

ในแต่ละครั้งผู้วิจัยสังเกตผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่ามีพฤติกรรมแตกต่างกันหรือไม่และจัดแบ่งลักษณะพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม จากนั้นจึงสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีลักษณะพฤติกรรมที่เหมือนกันไปเรื่อย ๆ จนได้ข้อมูลที่ซ้ำ ๆ กันในขอบเขตของระยะเวลาที่จำกัด สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในประเด็นความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรม สังเกตและสัมภาษณ์วิทยากรในประเด็นแนวทางการออกแบบกิจกรรม วัตถุประสงค์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม วิธีการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ และสัมภาษณ์วิทยากรเพิ่มเติมในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2561 ดังนั้น วิทยากรศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (คาบอวยแลนด์) จำนวน 2 คน แบ่งเป็นวิทยากรคนที่ 1 ใช้เวลาสัมภาษณ์ ประมาณ 25 นาที และวิทยากรคนที่ 2 ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมง และวิทยากรคนที่ 3 ที่ศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 25 นาที ในประเด็นด้านกายภาพ บรรยากาศการจัดกิจกรรม การใช้กิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาและอุปสรรคที่อาจส่งผลให้ไม่สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์

การตรวจสอบข้อมูล

ใช้การตรวจสอบสามเส้า โดยวิธีการสัมภาษณ์ไปพร้อม ๆ กับการสังเกตในภาคสนาม เลือกสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากหลายคน เก็บข้อมูลในแต่ละศูนย์การเรียนรู้สามครั้ง กลับไปสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากวิทยากรแต่ละศูนย์การเรียนรู้ซ้ำและเพิ่มเติมจนได้ข้อมูลครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการนำข้อมูลมาอธิบาย ตีความ จำแนก จัดหมวดหมู่ เชื่อมโยงและเปรียบเทียบ หาข้อสรุป เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ทั้งหมดมารวบรวม แยกประเภทของข้อมูลที่ได้ มีที่มาจากวิทยากร ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้วิจัย นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ อาศัยการจำแนกจากแนวทางการแบ่งบรรยากาศการเรียนรู้ของกิตติ พัทธวิชัย (2540 อ้างใน อาภิสรา น้อยบุรี, 2561) ผู้วิจัยดำเนินการโดยขีดเส้นใต้ เนื้อความที่เกี่ยวข้อง จัดแบ่งเป็นประเด็นใดเกี่ยวข้องกับเรื่องใดและควรจัดอยู่ในหมวดหมู่ใดบ้าง ในเบื้องต้นผู้วิจัยแบ่งบรรยากาศการเรียนรู้ได้เป็นบรรยากาศทางกายภาพใช้อักษร A บรรยากาศทางสังคมใช้อักษร B บรรยากาศการจัดกิจกรรมใช้อักษร C กิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ใช้อักษร D วิธีการถ่ายทอดความรู้ใช้อักษร E และปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมที่อาจส่งผลให้ไม่สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์ใช้อักษร F เพื่อความสะดวกในการจัดหมวดหมู่ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่จัดหมวดหมู่แล้วมาเขียนอธิบายรายละเอียด และตีความข้อมูลโดยการแยกพิจารณาเป็นประเด็นย่อยลงไปอีกในแต่ละหมวดหมู่ และนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ข้างต้นแล้วมาศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง วิเคราะห์รายด้านและจัดหมวดหมู่อีกครั้งพบว่าสามารถจัดแบ่งหมวดหมู่การพิจารณาบรรยากาศการเรียนรู้ออกเป็นสามด้านด้วยกัน โดยยุบรวมหมวดหมู่กิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และวิธีการถ่ายทอดความรู้เข้าไว้ในหมวดหมู่บรรยากาศการจัดกิจกรรม เนื่องจากพิจารณาว่าทั้งสองหมวดหมู่ดังกล่าวมีความคล้ายคลึงและเกี่ยวข้องกันกับประเด็นย่อยในหมวดหมู่บรรยากาศการจัดกิจกรรม คือ ประเด็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วม การกระตุ้นความสนใจให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และการเสริมแรงผู้เข้าร่วมกิจกรรม และประเด็นวิทยากรที่จัดกิจกรรมเป็นประเด็น

ที่เพิ่มเติมเข้ามาในหมวดหมู่บรรยากาศการจัดกิจกรรมเนื่องจากพิจารณาว่าสามารถส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรม และตัดประเด็นการพิจารณาสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน ในหมวดหมู่บรรยากาศทางสังคมออก เนื่องจากเห็นว่าโดยธรรมชาติผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มาด้วยกันจากที่เดียวกันไม่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่แปลกแยกแตกต่างจากกัน ทั้งหมดล้วนมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันทั้งสิ้นจึงไม่นำมีผลต่อการนำมาพิจารณาบรรยากาศการเรียนรู้ นอกจากนี้แล้วยังพิจารณาพบว่าเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจบรรยากาศการเรียนรู้ได้มากขึ้น จึงเปลี่ยนชื่อหมวดหมู่ที่ใช้พิจารณาบรรยากาศการเรียนรู้ในแต่ละด้านเป็นดังนี้ จากบรรยากาศทางกายภาพเปลี่ยนเป็นด้านกายภาพ จากบรรยากาศทางสังคมเปลี่ยนเป็นด้านสังคม และจากบรรยากาศการจัดกิจกรรมเปลี่ยนเป็นด้านการจัดกิจกรรม ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลบรรยากาศการเรียนรู้ สามารถพิจารณาได้จากสามด้าน คือ ด้านกายภาพ ประกอบไปด้วย อาคารสถานที่ โต๊ะ ที่นั่ง สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม และสภาพแวดล้อมโดยรอบ เช่น อุณหภูมิ การถ่ายเทอากาศ เป็นต้น ด้านสังคม ประกอบไปด้วย สัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากร และสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเจ้าหน้าที่ และด้านการจัดกิจกรรม ประกอบไปด้วย การออกแบบการจัดกิจกรรม ประเด็นสำคัญ/วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม สิทธิและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม วิธีทางกระบวนการกลุ่ม การเล่าสู่กันฟังของผู้เข้าร่วมกิจกรรม วิทยากรที่จัดกิจกรรม กิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และวิธีการถ่ายทอดความรู้ และปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมที่อาจส่งผลให้ไม่สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเขียนอธิบาย ตีความ บรรยากาศการเรียนรู้ในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นรายครั้งในแต่ละศูนย์

และเปรียบเทียบรวมในแต่ละศูนย์ สรุปผลการวิเคราะห์บรรยากาศการเรียนรู้ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) และศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและคำถามการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์วิทยากรเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในข้อที่ 1 ซึ่งสัมพันธ์กับคำถามการวิจัยในข้อที่ 1 และ 2 และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิทยากร และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในข้อที่ 2 ซึ่งสัมพันธ์กับคำถามการวิจัยในข้อที่ 3, 4 และ 5

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลทั้งสามครั้งที่ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ว่า ศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ โครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน ในภาพรวมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยด้านกายภาพ พบว่า วิทยากรจัดอาคารสถานที่สะอาดพร้อมแก่การใช้งาน ที่นั่งกว้างขวางเหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ลานแสดงกว้างขวาง สะอาด พร้อมและเหมาะสมแก่การจัดกิจกรรม สภาพแวดล้อมสวยงาม ร่มรื่น สะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่างเพียงพอ เหมาะแก่การทำกิจกรรม สื่อที่ใช้เป็นของจริง เช่น กระบือ ม้า และโคพันธุ์ต่าง ๆ มีลักษณะแข็งแรง สวยงาม และปลอดภัยแก่การนำมาใช้จัดกิจกรรม ตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสน ไบร่บรองต่าง ๆ ล้วนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม แผ่นพับภาษาอังกฤษในกรณีที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นชาวต่างชาติ มีความเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม พร้อมใช้งาน และมีจำนวนเพียงพอต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม เช่น เครื่องขยายเสียง อุปกรณ์การผสมเทียมสัตว์ มีความ

พร้อมใช้งาน สะอาด และเหมาะสมกับเนื้อหาการจัดกิจกรรม ด้านสังคม พบว่าวิทยากรและเจ้าหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร พุดจาสุภาพ ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ชวนพูดคุย และอยู่ใกล้ชิดกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ให้ได้มากที่สุดเพื่อพยายามสร้างความสนิทสนมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมเป็นชาวต่างชาติ วิทยากรจะซักซ้อมเตรียมคำพูดภาษาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไว้เพื่อทักทายหรือพูดคุยเพื่อสร้างความสนิทสนมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุย ซักถามวิทยากรและเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ ปฏิบัติตามที่วิทยากรและเจ้าหน้าที่บอก ดังนั้น วิทยากร เจ้าหน้าที่ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ด้านการจัดกิจกรรมพบว่า วิทยากรคำนึงถึงแนวทางการออกแบบกิจกรรม วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ จัดกิจกรรม สิทธิและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้พบว่า ใช้เกม การเล่าเรื่อง การถามและตอบปัญหา และการแสดง และวิธีการถ่ายทอดความรู้ เน้นการสาธิตและลงมือปฏิบัติ ใช้การบรรยายและอธิบายน้อย ปัญหาและอุปสรรคที่อาจส่งผลให้ไม่สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์ที่มักพบคือเรื่องระยะเวลาการจัดกิจกรรมที่มีจำกัด ไม่เป็นไปตามที่แจ้งไว้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคที่เพิ่มเติมเข้ามานอกเหนือจากที่มักพบ คือเรื่องความไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความเหนื่อยล้าจากการเดินทางมาไกล และเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ โครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน พบว่า ในความคิดเห็นวิทยากรต้องการจัดบรรยากาศการเรียนรู้โดยพิจารณาถึงด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านการจัดกิจกรรมที่มีประเด็นสำคัญเกี่ยวข้องกับการออกแบบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดกิจกรรมแต่สามารถปรับเปลี่ยนความเหมาะสมของเนื้อหาได้ตามความต้องการของผู้เข้า

ร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างเสรี เท่าเทียมและปลอดภัย มีระยะเวลาที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยสามารถจัดปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสมกับจำนวนวิทยากรและเจ้าหน้าที่ วิทยากรต้องเชี่ยวชาญในเนื้อหา และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ควรมีกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้หรือวิธีการดึงดูดความสนใจผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมไปถึงวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการสาธิตและลงมือปฏิบัติ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า ครั้งที่ 1 วิทยากรพบปัญหาเวลาไม่จำกัดแต่สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์ บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดดี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนพึงพอใจ ครั้งที่ 2 วิทยากรพบปัญหาเวลาไม่จำกัด จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ไม่ได้ตามประสงค์ บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดค่อนข้างดี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่พึงพอใจ และครั้งที่ 3 วิทยากรไม่พบปัญหา จัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์ บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดดี ในทั้งสามครั้งพอสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนพึงพอใจ บรรยากาศการเรียนรู้ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านการจัดกิจกรรมประเด็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างเสรี เท่าเทียมและปลอดภัย และประเด็นการใช้กิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ บางส่วนไม่พึงพอใจประเด็นเรื่องระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางส่วนต้องการให้มีเวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้น และประเด็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรที่บรรยายและอธิบายนานแต่เมื่อเปลี่ยนเป็นสาธิตและลงมือปฏิบัติพบว่าหันกลับมาสนใจกิจกรรม ดังนั้น ความคิดเห็นระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมในบรรยากาศการเรียนรู้ภาพรวมศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) มีลักษณะดี ตรงกัน

จากการเก็บข้อมูลทั้งสามครั้งที่ศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ว่า ศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ โครงการเที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน ในภาพรวมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยด้านกายภาพ ภายในศูนย์การเรียนรู้แบ่งได้เป็น 3 บริเวณ คือ โดมแมลง พิพิธภัณฑ์แมลง และพิพิธภัณฑ์แมลงมีชีวิต โดยรวมมีลักษณะเหมาะสมต่อเนื้อหาและการทำงาน ภูมิทัศน์โดยรอบสวยงาม ร่มรื่น สะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก พบว่า วิทยากรจัดอาคารสถานที่สะอาด พร้อมแก่การใช้งาน เหมาะสมเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จัด แสงสว่างเพียงพอเหมาะแก่การทำงาน สื่อที่ใช้เป็นของจริง ได้แก่ แมลงชนิดต่าง ๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต มีลักษณะสวยงาม และปลอดภัยแก่การนำมาใช้จัดกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ได้แก่ เครื่องขยายเสียง มีความพร้อมใช้งาน ด้านสังคม พบว่า วิทยากรและเจ้าหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร พูดจาสุภาพ ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ชวนพูดคุย ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยิ้มแย้มแจ่มใส พูดคุย ชักถาม วิทยากรและเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามที่วิทยากรและเจ้าหน้าที่บอก ดังนั้น วิทยากร เจ้าหน้าที่ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ด้านการจัดกิจกรรมพบว่าวิทยากรคำนึงถึงแนวทางการออกแบบกิจกรรม วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรม สิทธิและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้พบว่า ใช้เกม การเล่าเรื่อง การถามและตอบปัญหา และวิธีการถ่ายทอดความรู้ ใช้วิธีการบรรยายและอธิบายเพียงอย่างเดียว ปัญหาและอุปสรรคที่อาจส่งผลให้ไม่สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์ที่มักพบคือเรื่องระยะเวลาการจัดกิจกรรมที่มีจำกัด ไม่เป็นไปตามที่แจ้งไว้ และเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคที่เพิ่มเติมเข้ามานอกเหนือจากที่มักพบ คือเรื่องความไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มี

ความเหนื่อยล้าจากการเดินทางมาไกล และความเหนื่อยล้าจากการทำกิจกรรม ที่ศูนย์การเรียนรู้ก่อนหน้า และเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ โครงการเที่ยวไม่ไกลไปกำแพงแสน สรุปได้ว่า ในความคิดเห็นของวิทยากรต้องการจัดบรรยากาศการเรียนรู้โดยพิจารณาถึงด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านการจัดกิจกรรมที่มีประเด็นสำคัญเกี่ยวข้องกับการออกแบบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดกิจกรรมแต่สามารถปรับเปลี่ยนความเหมาะสมของเนื้อหาได้ตามความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างเสรี เท่าเทียม และปลอดภัย มีระยะเวลาที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยสามารถจัดปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสมกับจำนวนวิทยากรและเจ้าหน้าที่ วิทยากรต้องเชี่ยวชาญในเนื้อหา และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ควรมีกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้หรือวิธีการดึงดูดความสนใจผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมไปถึงวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการสาธิตและลงมือปฏิบัติ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ครั้งที่ 1 วิทยากรพบปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอแต่สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ได้ตามประสงค์ บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นดี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนพึงพอใจ ครั้งที่ 2 วิทยากรพบปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ไม่ได้ตามประสงค์ บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นค่อนข้างดี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่พึงพอใจ และครั้งที่ 3 วิทยากรพบปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และเวลามีจำกัด จัดบรรยากาศการเรียนรู้ไม่ได้ตามประสงค์ บรรยากาศที่เกิดขึ้นไม่ดี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจ ในทั้งสามครั้งพอสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางส่วนไม่พึงพอใจบรรยากาศด้านกายภาพ ด้านการจัดกิจกรรม

ประเด็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรที่บรรยายและอธิบายเพียงอย่างเดียว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการให้มีกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติบ้าง ซึ่งวิทยากรต้องการให้มีกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติเช่นเดียวกันแต่ไม่สามารถทำได้ เพราะเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และประเด็นกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการให้มีกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วม และน่าสนใจมากขึ้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนพึงพอใจบรรยากาศด้านสังคม ดังนั้น ความคิดเห็นระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมในบรรยากาศการเรียนรู้ภาพรวม ศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) มีลักษณะค่อนข้างดีตรงกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้ในโครงการ “เที่ยวไม่ไกลไปกำแพงแสน” มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีประเด็นในการอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าบรรยากาศการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อกระบวงจร (ควาบอยแลนด์) ในครั้งที่ 1 และ 2 มีความแตกต่างกัน และศูนย์การเรียนรู้อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติ (โดมแมลง) ครั้งที่ 1, 2 และ 3 มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่แตกต่างกันทั้งสามครั้ง ซึ่งกรณีดังกล่าวข้างต้นมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มนักเรียนเหมือนกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันเนื่องจากการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ของวิทยากรด้านการจัดกิจกรรม ดังเช่นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อกระบวงจร (ควาบอยแลนด์) ในครั้งที่ 2 พบว่า วิทยากรจัดกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ไม่ต่อเนื่อง ใช้เวลาในการบรรยายและอธิบายนานกว่าเมื่อเปรียบ

เทียบกับการเก็บข้อมูลในครั้งที่ 1 รวมไปถึงวิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นจำนวนน้อยกว่าด้วย จึงทำบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกัน จากการสังเกตพบว่าเมื่อวิทยากรเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นการสาธิตและให้ลงมือปฏิบัติ และใช้การแสดงเป็นกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ สามารถทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่สนใจหันกลับมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ และจากผลการศึกษาข้อมูลที่ศูนย์การเรียนรู้การผลิตโคเนื้อครบวงจร (ควาบอยแลนด์) ในครั้งที่ 3 แตกต่างจากการเก็บข้อมูลในครั้งอื่นตรงที่กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้ใหญ่ และมีสิ่งที่ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีลักษณะดี คือถึงแม้ว่าการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมในประเด็นกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่พบว่าใช้เพียงการเล่าเรื่องและใช้การบรรยายและอธิบายเป็นเวลานานแต่บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีลักษณะดี แตกต่างจากการจัดกิจกรรมที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนที่พบว่าจำเป็นต้องมีกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย รวดเร็วและต่อเนื่อง ใช้การบรรยายและอธิบายระยะสั้น จึงทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพึงพอใจและเกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้น การที่ผู้ใหญ่เกิดความพึงพอใจและสามารถเรียนรู้ได้ดีสอดคล้องกับแนวคิด Andragogy (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2552) ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กเกิดการเรียนรู้ ในกรณีนี้เห็นได้ชัดเจนว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นผู้ใหญ่รู้สาเหตุและวัตถุประสงค์ชัดเจนที่ตนจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าร่วมกิจกรรมพร้อมประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้อง มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการรู้หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีในชีวิตจริง และมุ่งการนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวข้องกับอาชีพ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดเป็นนักส่งเสริมการเกษตร เมื่อวิทยากรสามารถจัดกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการสามารถตอบวัตถุประสงค์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้จึงทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพึงพอใจ เกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรยากาศการ

เรียนรู้มีลักษณะที่ได้โดยไม่ต้องให้ความสำคัญกับความสนุกสนานเพื่อกระตุ้น และดึงดูดความสนใจเหมือนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก และชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2552 : 20) ยังได้กล่าวถึง Knowles (1975) ที่แสดงให้เห็นว่าการจัด สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้มีอิทธิพลและบทบาทสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้ของ ผู้ใหญ่สัมฤทธิ์ผล โดยแบ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ต้องเหมาะสม อุปกรณ์ เครื่องใช้ควรเอื้ออำนวยความสะดวก แสงสว่าง อุณหภูมิ อากาศถ่ายเท และสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา บรรยากาศระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ควรเริ่มต้นจากบรรยากาศที่เป็นกันเอง ให้เกียรติ และเคารพซึ่งกันและกัน การยอมรับซึ่งกันทำให้ผู้เรียนผู้ใหญ่กล้าที่จะแสดง ความต้องการ ส่งผลดีต่อแรงจูงใจภายในตนที่จะเรียนรู้ กล้าที่จะเชื่อมโยง ประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าได้ ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัย นอกจากนี้แล้วยังมีงานวิจัยของ ต๋อวงศ์ อยู่ยอด (2555) ศึกษาความต้องการกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด จังหวัดสระแก้ว พบว่า กิจกรรมที่ต้องการให้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและ มีความเหมาะสมมากที่สุดคือกิจกรรมฟาร์มเลี้ยงโคสาธิต เนื่องจากมีผู้จัด กิจกรรมที่เป็นพนักงานสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์อยู่แล้วซึ่งส่วนใหญ่ต่างมี ความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการเลี้ยงโคนมเป็นอย่างดี สามารถให้ความรู้และ สาธิตการเลี้ยงโคและรีดนมโคได้ จากงานวิจัยยังพบว่าเป็นกิจกรรมที่มีการจัด บรรยายภาคการเรียนรู้ได้น่าสนใจเพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้มา ท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมีการสาธิตการรีดนมจากเจ้าหน้าที่ และ นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองคือเป็นอาสาสมัครทดลองรีดนมโค มีโอกาสได้ดูและจับต้องโคนม ดูเทคนิควิธีการรีดนมโคได้อย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าความคิดเห็นของทั้งวิทยากรและผู้เข้าร่วม กิจกรรมต้องการให้ใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้โดยการสาธิตและลงมือปฏิบัติใน

การจัดบรรยากาศการเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้
โครงการ “เที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน”

2. ประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่อาจส่งผลให้ไม่สามารถจัดบรรยากาศ
การเรียนรู้ได้ตามประสงค์ จากผลการศึกษาพบว่า เวลาที่มีจำกัดในการทำ
กิจกรรมมีผลเกี่ยวข้องกับการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ของวิทยากร สอดคล้อง
กับงานวิจัยของ Yen and Hsiung (1999 อ้างใน จริยาพร สังขรัตน์, 2551)
ที่ได้กล่าวถึงสิ่งที่สนับสนุนการสอนของครูได้คือเวลา หมายความว่าผู้เรียน
และครูจำเป็นต้องมีเวลาเพียงพอในการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
จึงจะทำให้การสอนประสบความสำเร็จได้ และงานวิจัยศึกษาการพัฒนา
เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ : กรณีศึกษาตำบลคลองเขื่อน
จังหวัดฉะเชิงเทราของ Khanchit Maraphot and Thaksinat Somboon
(2559) พบว่า ผู้ประกอบการต้องการให้มีการพัฒนาบุคลากรในการต้อนรับ
นักท่องเที่ยวเพิ่มเติม เพื่อสามารถรักษามาตรฐานการบริการที่เน้นการเป็นจุด
เด่นของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม
และศึกษาหาความรู้ในด้านการเกษตรโดยเฉพาะ จะเห็นว่าในการจัดกิจกรรม
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำเป็นต้องมีบุคลากรเพียงพอเพื่อสามารถจัดบรรยากาศ
การเรียนรู้ตอบสนองความต้องการและวัตถุประสงค์กิจกรรมท่องเที่ยว
เชิงเกษตรของผู้มาท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้ในโครงการ “เที่ยวไม่ไกล ไป
กำแพงแสน” มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พบข้อเสนอ
แนะที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษาวิจัย สามารถแบ่งได้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับ
บุคคลที่จะเป็นวิทยากร คือวิทยากรควรจัดเตรียมบรรยากาศการเรียนรู้ด้าน
กายภาพให้ดี เนื่องจากบรรยากาศด้านกายภาพสามารถช่วยสนับสนุนให้เกิด

ความประทับใจและต้องการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ ได้แก่ อาคารสถานที่ ที่นั่ง เหมาะสมกับเนื้อหาที่จัดกิจกรรม สะอาด เหมาะสมและเพียงพอ กับจำนวนและประเภทของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีสภาพพร้อมใช้งาน สื่อวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องสะอาด พร้อมใช้งาน ปลอดภัย เพียงพอ เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ต้องการจัดกิจกรรม สภาพแวดล้อมโดยรอบต้องสะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีวิธีการจัดการเรื่องสภาพอุณหภูมิ การถ่ายเทอากาศ แสงสว่าง ได้อย่างเหมาะสม ด้านสังคม วิทยากรควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดความเป็นกันเอง สนับสนุน ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ปราศจากความวิตกกังวลหรือกลัว เช่น การชวนพูดคุย การถามชื่อเล่น ความชอบ การฝึกพูดภาษาเดียวกัน ก่อนเริ่มกิจกรรมจะช่วยส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ ด้านการจัดกิจกรรม ควรมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุดได้อย่างเสรี และปลอดภัย จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้สอดแทรกอยู่ระหว่างการจัดกิจกรรมเสมอ รวมไปถึงใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ ควรใช้การบรรยายและอธิบายเพียงระยะสั้น เนื่องจากเป็นวิธีการที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมได้น้อย อาจใช้วิธีการทางกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ขนาดผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อยลง สามารถดูแลและให้บริการได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น เตรียมจัดสรรและบริหารเวลาในการจัดกิจกรรมให้ดีเพื่อสามารถจัดปรับการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาที่มีได้มากขึ้นถึงแม้ว่าระยะเวลาในการจัดกิจกรรมไม่ตรงตามที่แจ้งไว้ และควรศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนเพื่อวางแผนการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในกิจกรรมให้ได้ตรงตามความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเตรียมความพร้อมผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนเริ่มกิจกรรมเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการเที่ยวไม่ไกลไปกำแพงแสน คือควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้โดยการจัดฝึกอบรม

บุคคลที่สนใจเพิ่มเติมเพื่อให้มีความพร้อมทั้งในด้านวิชาการความรู้และการให้บริการเพื่อเป็นวิทยากรหรือผู้ช่วยวิทยากรในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนซึ่งมาเข้าร่วมกิจกรรมที่ละจำนวนมาก โดยให้ครูรักษามาตรฐานการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ “เที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน” ไว้ได้เป็นอย่างดี อาจสำรวจความต้องการหรือความคิดเห็นของบุคคลเพื่อนำไปวางแผนการจัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถได้ตรงตามความต้องการของบุคคล เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาในเรื่องความไม่เพียงพอของวิทยากรและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การเรียนรู้ และลดภาระงานของวิทยากรประจำลงได้ นอกจากนี้ หน่วยงานควรสนับสนุนเรื่องงบประมาณที่อาจมีผลต่อการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้มากขึ้น เช่น น้ำดื่ม ของที่ระลึก ของรางวัล ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นต้น และขอเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป คือเนื่องด้วยโครงการ “เที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน” มีศูนย์การเรียนรู้ทางด้านการเกษตรที่หลากหลายควรมีการศึกษาบรรยากาศการเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์การเรียนรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยี ด้านพืช เพื่อเปรียบเทียบบรรยากาศการเรียนรู้กับสองศูนย์การเรียนรู้ด้านสัตว์ในงานวิจัยครั้งนี้ว่ามีความสัมพันธ์หรือข้อแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมให้น่าสนใจ ดึงดูดใจ และเอื้อให้ผู้ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดการเรียนรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและโครงการ “เที่ยวไม่ไกล ไปกำแพงแสน” ได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2554. **เที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน** (Online). <http://www.tourismthailand.org>., 27 สิงหาคม 2556.
- จริยาพร สังขรัตน์. 2551. **เส้นทางการเป็นครูวิทยาศาสตร์ดีเด่นระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ สอนวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. 2552. **การศึกษานอกระบบ : การเรียนรู้และการสอน ผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ต่อวงศ์ อยู่ยอด. 2555. **การประเมินความต้องการกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาสหกรณ์โคนม วังน้ำเย็น จำกัด จังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2553. **การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุราษฎร์ธานี : การวิจัย ฐานทรัพยากรเกษตรสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม ไอ ที พรินติ้ง.
- บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. 2555. **จากการประชุม Rio +20 (Online)**. <http://measwatch.org>., 28 สิงหาคม 2556.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. 2556. **เที่ยวไม่ไกล... ไปกำแพงแสน**. ม.ป.ท.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และจังหวัดนครปฐม. 2552. **รายงานการประชุมวิชาการ “ฐานคน ฐานทรัพยากร ฐานคิด : การพัฒนา จังหวัดนครปฐมบนฐานข้อมูลและการมีส่วนร่วม”**. กรุงเทพฯ มหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อาภิสรา น้อยบุรี. 2561. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด คิดเป็น เพื่อเสริมสร้างความรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียนของครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางเขน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Kanchit Maraphot and Thaksinat Somboon. 2559. “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษา ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา.” วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย 11 2 : 23-36.

School of Management Science Sukhothai Thammathirat Open University. 2016. พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทย (Online). <http://www.sms-stou.org/archives/774>., 15 May 2016.